

«Արգելոցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ-ում
2025թ-ի 1-ին կիսամյակում կատարված աշխատանքների
ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

«Արգելոցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ-ի /այսուհետ Կազմակերպություն/ ենթակայությամբ գործող՝ ԲՀՊՏ և ԲՊՏ տարածքներում 23598.62 հա մակերեսով տարածքի մոնիթորինգի, խնամքի, իրականացված միջոցառումների և կատարված աշխատանքների մասին՝

- **«Էրեբունի» պետական արգելոց 118.75 հա**
- **«Որդան կարմիր» պետական արգելավայր 219.85 հա**
- **«Հանքավանի ջրաբանական» պետական արգելավայր 5202.86 հա**
- **«Ջերմուկի ջրաբանական» պետական արգելավայր 17.369.73 հա**
- **«Զիկատար» պետական արգելավայր 150 հա**
- **Ստեփանավանի «Սոճուտ» դենդրոպարկ 35 հա**
- **Վանաձորի «Ժ. Սարուխանյանի անվան» դենդրոպարկ 1.944 հա**
- **Բերդի «Սորաններ» դենդրոպարկ 62.17 հա**
- **Իջևանի «Դենդրոպարկ» 14.6 հա**
- **«Զրվեժ» անտառպարկ 423.72 հա**

1. Իրականացվել են մոնիթորինգի և խնամքի միջոցառումներ՝

Կազմակերպության ենթակայությամբ գործող տարածքներում, մաքրվել և էտվել են ծառերի չորացած ճյուղերը: Տնկվել են Բարդու, Տանձենու, Զիակասկի, Մայրու, Տոսախի, Հիբիսկուսի տնկիներ: Իրականացվել է մոնիթորինգ՝ «Էրեբունի» պետական արգելոցում, «Որդան կարմիր» պետական արգելավայրում, Ստեփանավանի «Սոճուտ», Վանաձորի «Ժ. Սարուխանյանի անվան», Իջևանի «Դենդրոպարկ», Բերդի «Սորաններ» դենդրոպարկերում և «Զրվեժ» անտառպարկում

2. Կազմակերպության տարածքում գիտաճանաչողական գիտաարտադրական, էկոլոգիական և հասարակության իրազեկման մակարդակի բարձրացմանն ուղղված միջոցառումներ ԲՈՒՀ- երի և ուսումնական հաստատությունների հետ՝

2.1. Գիտաարտադրական պրակտիկաների կազմակերպում և պայմանագրերի կնքում՝ անցկացվել է

3 պրակտիկա

- Կազմակերպության ենթակայությամբ գործող «Ջրվեժ» անտառպարկում իրենց արտադրական պրակտիկան են անցկացրել Նոր Գեղիի ակադեմիկոս Գ. Աղաջանյանի անվան պետական գյուղատնտեսական քոլեջի, թվով 15 ուսանողներ: Պրակտիկան անցկացրել են Կազմակերպության գիտության և էկոտուրիզմի բաժանմունքի աշխատակիցները, ծանոթացնելով անտառպարկի կենսաբազմազանությանը, վայրի բույսերին և ներմուծված տեսակային կազմին:
- Կազմակերպության գիտության բաժինը կազմակերպել է արտադրական պրակտիկա Երևանի պետական համալսարանի աշխարհագրության ֆակուլտետի, թվով 7 ուսանողների համար՝ «Ջրվեժ» անտառպարկում: Պրակտիկայի ընթացքում ուսանողները ծանոթացել են տարածքի կենսաբազմազանությանը, լանդշաֆտին և նախատեսվող բնապահպանական նախագծերին: Ներկայացվել են անտառպարկի էկոհամակարգերը, տեղական բուսական և կենդանական աշխարհը, ինչպես նաև բնության պահպանության և վերականգնման միջոցառումները: Շեշտվել է գիտական համագործակցության, մասնագիտական փորձի փոխանակման և բնապահպանական կրթության կարևորությունը:
- Կազմակերպության ենթակայությամբ գործող Ստեփանավանի «Սոճուտ» դենդրոպարկում արտադրական պրակտիկա են ունեցել Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարանի թվով՝ 26 ուսանողներ:
- Կնքվել է համագործակցության հուշագիր Կազմակերպության և Երևանի տարածաշրջանային N1 պետական քոլեջի՝ հետ՝ արտադրական

պրակտիկաներ կազմակերպելու և թեմատիկ ու ոչ թեմատիկ միջոցառումներ իրականացնելու նպատակով:

2.2. Բնակչության շրջանում էկոլոգիական իրազեկություն և էկոկրթություն՝

- Ս/թ Մարտի 21-ին, անտառների միջազգային օրվա առթիվ շրջակա միջավայրի նախարարության «Արգելոցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվել է միջոցառում-մրցույթ «ԷԿՈ-ՀԵՏԱԽՈՒՋՈՒԹՅՈՒՆ» թեմայով: Միջոցառում-մրցույթին մասնակցել են Հայաստանի ազգային ագրարային Ա.Քոչինյանի անվան գյուղատնտեսական քոլեջի, Հայաստանի մանկավարժական համալսարանի և Կոտայքի տարածաշրջանային պետական քոլեջի ուսանողները: Միջոցառմանը ներկա էր նաև շրջակա միջավայրի նախարարության կենսաբազմազանության և քաղաքականության վարչության բաժնի աշխատակիցը, ով ցուցաբերեց իր մասնագիտական աջակցությունը: Միջոցառում-մրցույթի շրջանակում մասնակիցները ներկայացրել են իրենց կողմից պատրաստված տեսանյութերը՝ Կազմակերպության առաջադրված թեմաների

վերաբերյալ: Բոլոր մասնակիցները խրախուսվեցին շնորհակալագրերով, սակայն առավել ակտիվ մասնակիցները առժանացան անհատական նվերների: Օրվա խորհուրդը ամրապնելու նպատակով մասնակիցները ծառատունկ իրականացրեցին «Ջրվեժ» անտառպարկում: Միջոցառումը ամփոփվեց «ՎՈՒԴՍ» կենտրոնի կողմից ցուցադրված թեմատիկ կինոդիտմամբ: Միջոցառմանը մասնակցում էին թվով 25 մասնակիցներ:

- Ս/թ. մայիսի 18-ին «Սոճուտ» դենդրոպարկում անցկացվեց հուզիչ և խորհրդանշական ծառատունկ՝ նվիրված Վիտալի Լեոնովիչի հիշատակին: Այդ օրը լրանում էր նրա 88-ամյակը: Նրա ծննդյան օրը նշանավորվեց որպես հիշողության, երախտագիտության և շարունակության խորհրդանիշ՝ նոր հիմնվող տնկարանում տնկվեցին 88 մայրի ծառեր, որոնք խորհրդանշում են նրա անցած 88 տարիները: Ծառատունկին ներկա էր Վիտալի Լեոնովիչի դուստրը, որի ներկայությունն այդ օրը դարձրեց առավել հուզիչ և հիշարժան: Միջոցառմանը մասնակցեցին նաև Դիլիջանի թիվ 4՝ դպրոցի աշակերտները, ովքեր մեծ ջերմությամբ և պատասխանատվությամբ միացան բնության պահպանման այս կարևոր նախաձեռնությանը: Միջոցառման կազմակերպման և անցկացման գործում ակտիվ մասնակցություն ունեցան «Արգելոցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ-ի աշխատակիցները և «Սոճուտ» դենդրոպարկի անձնակազմը՝ ի հիշատակ իրենց գործընկերոջ, ընկերոջ և ղեկավարի: Ծառատունկն ուղեկցվեց դասական երաժշտության կենդանի կատարումներով՝ ապահովված Ստեփանավանի արվեստի դպրոցի սաների կողմից, ինչը միջոցառմանը հաղորդեց նաև մշակութային շունչ: Այս հիշարժան օրը համընկավ Կենսաբազմազանության պահպանության միջազգային օրերի շրջանակին՝ ևս մեկ անգամ ընդգծելով բնության նկատմամբ հարգանքի և պահպանման նկատմամբ մեր համատեղ հանձնառությունը:

Միջոցառման կարգախոսն էր՝ «Երբ ծառ ես տնկում, ես ժպտում եմ», որը լիովին արտահայտում էր օրվա խորհուրդը: Յուրաքանչյուր տնկված ծառ դարձավ հիշողության, երախտագիտության և շարունակության խորհրդանիշ՝ ներկայացնելով մի մարդու, որի կյանքն ու գործը, ինչպես ծառի արմատները, խորապես ներդաշնակվել էին բնության հետ: Միջոցառմանը մասնակցում էին թվով 100 մասնակիցներ:

- Ս/թ. հունիսի 05-ին Շրջակա միջավայրի համաշխարհային օրվա շրջանակում, Բերդի «Սորաններ» դենդրոպարկում իրականացվեց բնապահպանական թեմատիկ միջոցառում, որը կազմակերպվել էր Շրջակա միջավայրի նախարարության «Արգելոցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ-ի և Հայաստանի բնության պետական թանգարանի կողմից: Միջոցառման նպատակն էր խթանել հանրային մասնակցությունը բնության պահպանության գործընթացներում, խորացնել կապը շրջակա միջավայրի հետ և ստեղծել համագործակցային հարթակ՝ բնապահպանական կրթության, քննարկումների և մշակութային ներգրավվածության համար: Միջոցառմանը մասնակցեցին գործընկեր կառույցների ներկայացուցիչներ, աշակերտներ, ուսանողներ, բնապահպաններ, համայնքի ներկայացուցիչներ և այլ հետաքրքրված անձիք: Ծրագիրը ներառել է էկո-կրթական կանգառներ, կիրառական արվեստի գոտիներ, բնաճանաչողական խաղեր, թեմատիկ ելույթներ և բաց զրույցներ: Օրվա ավարտին ներկաները վայելեցին բացօթյա կինոդիտում՝ լուսանկարիչ, կենսաբան Հրաչ Ղազարյանի հեղինակային «Հայաստան, որը չենք տեսել» բնապահպանական ֆիլմի ցուցադրությամբ: Միջոցառումը լուսաբանվել է «Տավուշ ՀԸ»-ի կողմից: Միջոցառմանը մասնակցել են թվով 150 մասնակիցներ:

2.3 Ռեկրեացիայի կամ հանգստի կազմակերպմանն ուղղված միջոցառումներ

Կազմակերպության ենթակայության տակ գտնվող «Ջրվեժ» անտառապարկում գիտաշխատողների կողմից իրականացվել են էկոկրթական շրջայցեր՝ «Մխիթար Սեբաստացի» կրթական համալիրի, «Այբ», Երևանի թիվ 187 միջն., 87, 134, Նոր Նորքի 143, 66, 51, 181, 155, Ն. Աղբալյանի անվան և Նոր Խարբերդի թիվ 2 միջն. դպրոցների, Էջմիածնի Էօրնեական հանրակրթական դպրոցի, ք. Աբովյանի թիվ 3-րդ և Երևանի թիվ 110 մանկապարտեզների, «Իմ ուղի» ուսումնական կենտրոնի, «Հակոբ Կոջոյան», «Բյուրական», «ՄԱՎ» և Անատոլ Ֆրանսի անվան ֆրանսիական

կրթահամալիրների, «Ազատ Միտք» ուսումնական կենտրոնի, «Քիդնես» զարգացման կենտրոնի, «Էկոկրթարան»-ի թվով 1322 /87 խումբ/ սաների և այցելուների հեպ:

2.4. Էկոզբոսաշրջության զարգացմանն ուղղված միջոցառումներ

Կազմակերպության և Բերդի «Սորաններ» դենդրոպարկի աշխատակիցների կողմից բացվել է զբոսաշրջային նոր արահետ /15 մասնակից/:

2.5. Հասարակության լայն մասսաների իրազեկվածությանն ուղղված միջոցառումներ՝

- «ՄԻՐ» հեռուստաընկերության կողմից նկարահանվել և լուսաբանվել է Կազմակերպության ենթակայությամբ գործող Ստեփանավանի «Սոճուտ» դենդրոպարկում փոշոտման ակտիվ շրջանը:
- «Տավուշ ՀԸ»-ն լուսաբանել է Բերդի «Սորաններ» դենդրոպարկում Շրջակա միջավայրի համաշխարհային օրվան նվիրված միջոցառումը:

3. «Էրեբունի» պետական արգելոցում և հարակից տարածքներում, ՀՀ կարմիր գրքում գրանցված տեսակների գիտական ուսումնասիրություն, մոնիթորինգի իրականացում՝

Իրականացված ուսումնասիրությունների արդյունքում արձանագրվեց, որ պահպանվել է արգելոցի տեսակային կազմը: ՀՀ կարմիր գրքում գրանցված Յորեն բեռտական-*Triticum boeoticum* տեսակի առանձնյակները ցածրահասակ էին, մասսայական տարածված, իսկ Յորեն ուրատու-*Triticum urartu* և Յորեն արարատյան-*Triticum araraticum* տեսակները հանդես էին գալիս ցորեն բեռտականի ցանքերում առանձին կղզյակների տեսքով: Կախված լանջերի թեքությունից վերջիններիս բարձրությունը տատանվում էր՝ 60-80 սմ-ի սահմաններում:

ՀՀ կարմիր գրքում գրանցված Վարդատերեփուկ մուշկայինը-*Amberboa moschata* արգելոցի տարածքում այս տարի լայն տարածված էր, իսկ Կանգար վարդագույնը-*Gundelia rosea* հանդես էր գալիս մեկական առանձնյակներով: Թարմացվում են ուսումնասիրությունների ընթացքում հավաքված հերբարիումները:

4. «Որդան կարմիր» պետական արգելավայրի ֆլորայի և ֆաունայի ուսումնասիրություն՝

Կատարվել է ուսումնասիրություն «Որդան կարմիր» արգելավայրում: Արագափի տեղամասի փորձահրապարակներում միջինում հաշվառվեց 9/ինը/ բույս՝ որդանախոտ: Որդանախոտը-Aeluropus հանդես էր գալիս կղզյակների տեսքով: Արագափի տեղամասում գոյացել էին ջրային կուտակումներ:

Ջրառատի տեղամասում բուսականությունը փառթամ էր, փորձահրապարակներում միջինում հաշվառվեց 13/տասներեք/ բույս՝ որդանախոտ: Ցուցակները կցվում են:

Կատարած ուսումնասիրություններից պարզ դարձավ, որ ֆլորայի կազմը փոփոխություն չէր կրել: Հավաքվել են որոշ բուսատեսակներ հերբարիումների թարմացման նպատակով:

«Որդան կարմիր» պետական արգելավայրի ֆլորայի տաքսոնոմիական կազմը

ՀՀ	Ընտանիք
1.AMARANTHACEAE - ՀԱՎԱԿԱՏԱՐԱԶԳԻՆԵՐ	
1.	<i>Amaranthus albus</i> L. – Հավակատար սպիտակ
2.APIACEAE - ՀՈՎԱՆՈՑԱՎՈՐՆԵՐ	
2.	<i>Astrodaucus orientalis</i> (L.) Drude – Աստղագազար արևելյան
3.	<i>Conium maculatum</i> L. – Գինազոխ բծավոր
4.	<i>Falcaria vulgaris</i> Bernh.- Սիբեխ սովորական
3.ASTERACEAE - ԲԱՐԴԱԾԱՂԿԱՎՈՐՆԵՐ	
5.	<i>Achillea millefolium</i> L.- Հազարատերևուկ սովորական
6.	<i>Acroptilon repens</i> (L.) DC. – Դառնախոտ թունավոր
7.	<i>Arctium palladinii</i> (Marc.) Grossh. – Կոստուկ անդրկովկասյան
8.	<i>Artemisia araxina</i> – Օշինդր արաքսյան
9.	<i>Artemisia fragrans</i> Willd – Արտեմիսյա բուրավետ
10.	<i>Artemisia</i> sp. – Օշիդր
11.	<i>Anthemis cotula</i> L. – Անթեմ շնային
12.	<i>Bidens tripartitus</i> - Կատվալեզու եռաբաժան
13.	<i>Carduus nutans</i> L. – Տատասկափուշ խոնարիված
14.	<i>Centaurea solstitialis</i> L. – Տերփուկ արևադարձային
15.	<i>Centaurea iberica</i> Trev. – Տերեփուկ վրացական
16.	<i>Cirsium arvense</i> (L.) Scop. – Տատասկ դաշտային
17.	<i>Cirsium incanum</i> (S.G.Gmel.) Hjin – Տատասկ ալեհեր
18.	<i>Cichorium intybus</i> L. – Եղրդակ սովորական
19.	<i>Lactuca serriola</i> Torn. – Կաթնուկ սերիոլա
20.	<i>Podospermum laciniatum</i> (L.) DC. – Սերմնոտուկ Լացինիում
21.	<i>Picris hieracioides</i> – Դառնիճ ճուռակախոտանման
22.	<i>Senecio racemosus</i> – Հալևորուկ խոտանման
23.	<i>Senecio vernalis</i> – Հալևորուկ գարնանային
24.	<i>Sonchusa aspera</i> (L.) Hill – Կաթնբեկ խորդուբորդ
25.	<i>Taraxacum officinale</i> Wigg. – Խատուտիկ

26.	<i>Tripleurospermum inodorum</i> (L.) Sch.Bip. - Եռակողասերմիկ անհոտ
27.	<i>Xanthium italicum</i> Moretti - Դառնափուշ իտալական
4.BRASSICACEAE - ԽԱՉԱԾԱՂԿԱՎՈՐՆԵՐ	
28.	<i>Alyssum desertorum</i> Stapf - Վառվռուկ անապատային
29.	<i>Alyssum szovitsianum</i> - Վառվռուկ փաթաթված
30.	<i>Barbarea minor</i> C. Koch - Կծմծուկ փոքր
31.	<i>Bunias orientalis</i> L. - Կծվուկ արևելյան
32.	<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik. - Հովվմախաղ սեվորական
33.	<i>Descuriana Sophia</i> (L.) Webb. Ex Prantl - Ավլախոտ Սոֆիայի
34.	<i>Erysimum sisybrioides</i> G.A.Mey - Ձագախոտ
35.	<i>Hymenolobus procumbens</i> (L.) Fourr. - Բազմասերմիկ
36.	<i>Lepidium ruderales</i> L. - Աղբակոտեմ
37.	<i>L. vesicarium</i> L. - Կոտեմ բշտիկավոր
38.	<i>L. perfoliatum</i> L. - Կոտեմ խմրուկ բանջար
39.	<i>L. crassifolium</i> Waldst. Et Kit - Կոտեմ թանձրատերև
40.	<i>L. latifolium</i> L. - Կոտեմ լայնտերև
41.	<i>Meniocus linifolius</i> (Steph.) DC. - Լուսնավառվռուկ կտավատատերև
42.	<i>Sisymbrium altissimum</i> L. - Ավլախոտ բարձր
43.	<i>S. loeselii</i> L. - Ավլախոտ լոեզելիի
44.	<i>S. irio</i> (L.) Fourr. - Ավլախոտ խաբուսիկ
5.BORAGINACEAE - ԳԱՂՏՐԻԿԱԶԳԻՆԵՐ	
45.	<i>Arnebia decumbens</i> (Vent.) Coss.et Kral.- Գառնակեցիկ փռված
46.	<i>Lupula sessiliflora</i> (Boiss.) Guerke - Կաչուկ մորուքավոր
47.	<i>Myosotis micrantha</i> Pall. Ex Lehm. - Անմոռուկ մանրածաղիկ
6.CHENOPODIACEAE - ԹԵԼՈՒԿԱԶԳԻՆԵՐ	
48.	<i>Atriplex verrucifera</i> Bied. - Թալլ մորուքավոր
49.	<i>A. leucoclada</i> Boiss. subsp turcomanica (Moq.) Aellen - Թալլ թուրքմենական
50.	<i>A. tatarica</i> L. - Թալլ թաթարական
51.	<i>Bassia hyssopifolia</i> (Pall.) O. Kuntze - Kochia- Ավլաբույս

52.	<i>Bienertia cycloptera</i> Bunge - Բիեներիցիա շուրջաթև
53.	<i>Camphorosma lessingii</i> Litv. – Քաֆուրախտու Լեսինգի
54.	<i>Chenopodium chenopodioide</i> (L.) Aellen – Թելուկ հաստատերև
55.	<i>Halanthium rarfolium</i> C. Koch – Աղածաղիկ նոսրածաղիկ
56.	<i>Halostaches caspica</i> (Bied.) C. A. Mey –Աղահասկիկ կասպիական
57.	<i>Halocnemum strobilaceum</i> (Pall.) Bied. – Սարսազան կոնաձև
58.	<i>Kalidium caspicum</i> (L.) Ung. Sternd – Կալախտու կասպիական
59.	<i>Kochia prostrata</i> – Ավլարույս գետնատարած
60.	<i>Kochia scoparia</i> – Ավլարույս սովորական
61.	<i>Noaea minuta</i> – Նոյա մանր
62.	<i>Noaea mucronata</i> – Նոյա սուր փշոտ
63.	<i>Petrosimonia brachiata</i> (Pall.) Bunge – Պետրոսիմոնիա կարճատերև
64.	<i>P. glaucescens</i> (Bunde) Iljin – Պետրոսիմոնիա կապտավուն
65.	<i>P. glauca</i> (Pall.) Bunge – Պետրոսիմոնիա մոխրագույն
66.	<i>Polycnemum arvense</i> L. – Բազմոտնուկ դաշտային
67.	<i>Suaeda alrissima</i> (L.) Pall. – Սվեդա բարձր
68.	<i>S. heteropylla</i> (Kar. Et Kir.) Bunge – Սվեդա խայտաբղետ
69.	<i>S. sp.</i>
70.	<i>Salsola ericodes</i> Bieb. – Օշան էրիկոդես
71.	<i>S. dendroides</i> Pall. – Օշան ծառանման
72.	<i>S. nitraria</i> Pall. – Օշան նատրոնային
73.	<i>S. soda</i> L. – Օշան սոդակիր
74.	<i>S. macera</i> Litv. – Օշան մացերա
75.	<i>S. glauca</i> Bied. – Օշան մոխրագույն
76.	<i>Salicornia Europa ea</i> L. – Բալախ եվրոպական
7.CONVOLVULACEAE - ՊԱՏԱՏՈՒԿԱԶԳԻՆԵՐ	
77.	<i>Convolvulus arvensis</i> L. – Պատատուկ դաշտային
78.	<i>Calystegia sepium</i> – Տիպատատաուկ ցանկապատային
8.CUSCUTACEAE - ԳԱՂՁԱԶԳԻՆԵՐ	

79.	<i>Cuscuta cesatiana</i> Bertol. - Գաղձ ցեզատի
9.EUPHORBIACEAE - ԻՇԱԿԱԹՆՈՒԿԱԶԳԻՆԵՐ	
80.	<i>Euphorbia sequierana</i> Neck. - Իշակաթնուկ սեգիերի
81.	<i>E. viragata</i> Waldst. Et Kit. - Իշակաթնուկ ձողանման
10.FABACEAE - ԼՈՐԱԶԳԻՆԵՐ	
82.	<i>Alhagi pseudoalhagi</i> (Bieb.) Desv. - Ուխտափուշ սովորական
83.	<i>Goebelia alopecuroides</i> (L.) Bunge - Դառնարմատ աղվեսապոչավոր
84.	<i>Glycyrrhiza glabra</i> - Մատուտակ մերկ
85.	<i>Lotus caucasicus</i> Kuprinan ex. Juz - Եղջրառվույտ կովկասյան
86.	<i>Melilotus officinalis</i> Desr. - Իշառվույտ դեղատու
87.	<i>Medicago lupulina</i> L. - Առվույտ գայլուկանման
88.	<i>Trifolium arvense</i> L. - Երեքնուկ դաշտային
89.	<i>T. repens</i> L. - Երեքնուկ գետնատարած
90.	<i>Ononis arvensis</i> - Եզնարգել դաշտային
11.LAMIACEAE - ՇՐԹՆԱԾԱԴԿԱՎՈՐՆԵՐ	
91.	<i>Leonurus cardiaca</i> L. - Այրուծագի սովորական
92.	<i>Mentha longifolia</i> (L.) L. - Դաղձ երկարատերև
93.	<i>Stechys atherocalyx</i> C. Koch. - Արեղախոտ սևաբաժակ
94.	<i>Lamium amplexicaule</i> L. - Խուլեղինջ ցողունագիրկ
95.	<i>Lamium album</i> - Խուլեղինջ սպիտակ
96.	<i>Teucrium orientale</i> - Լերդախոտ արևելյան
12.LINACEAE- ԿՏԱՎԱՏԱԶԳԻՆԵՐ	
97.	<i>Linum usitatissimum</i> - Կտավատ սովորական
13.ZYGOPHYLLACEAE - ԶՈՒԳԱՏԵՐԵՎԱԶԳԻՆԵՐ	
98.	<i>Nitraria schoberi</i> L. - Բորակաթուկի Շոբերի
14.ROBANACHACEAE - ՃՐԱԳԱՆՈՏԱԶԳԻՆԵՐ	
99.	<i>Orobanche</i> sp. - Ճրագախոտ
100.	<i>Cistanche salsa</i> (C.A.Mey) G.Back - Դիվագի աղուտային
15.ONAGRACEAE - ԱՊՈՒԶԱՆԱԶԳԻՆԵՐ	
101.	<i>Epilobium hirsutum</i> - Ապուզան թավոտ
16.PAPAVERACEAE - ԿԱԿԱԶԱԶԳԻՆԵՐ	
102.	<i>Papaver arenarium</i> Bied. - Կակաչ ավազասեր

17.PLANTAGINACEAE - ԶՂԱԽՈՏԱԶԳԻՆԵՐ	
103.	<i>Plantago lanceolaria</i> L. – Եզանլեզու նշտարատերև
18.POLYGONACEAE - ՄԱՏԻՏԵՂԱԶԳԻՆԵՐ	
104.	<i>Polygonum aviculare</i> L. – Մատիտեղ թրջնոց (ճնճղապաշար)
105.	<i>P. convolvulus</i> – Մատիտեղ փաթաթվոց
106.	<i>P. hydropiper</i> Ժ – Մատիտեղ ջրային
107.	<i>Rumex acetosa</i> L. – Ավելուկ սովորական
108.	<i>R. crispus</i> L. – Ավելուկ գանգուր
19.POACEAE - ՀԱՅԱԶԳԻՆԵՐ	
109.	<i>Aeloropus littoralis</i> (Gouan) Parl.- Որդանախտո աղասեր
110.	<i>Alopecurus armenus</i> (C.Kooch) Grossh. – Աղվեսագի հայկական
111.	<i>Anisantha = Bromus danthoniae</i> – Յորնուկ Դանթոնի
112.	<i>Apera intermedia</i> Hack. – Հողմախտո միջանկյալ
113.	<i>Avena sterilis</i> – Վարսակ անպտուղ
114.	<i>Agrostis stolonifera</i> – Ագրոխտուկ սպիտակ
115.	<i>Agrostis tenuis</i> – Ագրոխտուկ մազանման
116.	<i>Bromus japonicus</i> Thunb.- Յորնուկ ճապոնական
117.	<i>Calamagrostis pseudophragmites</i> – Եղեգնախտո (Կեղծեղեգ)
118.	<i>Cynadon dactylon</i> – Արվանդակ շնատամ
119.	<i>Dactylis glomerata</i> – Ոգնախտո հավաքված
120.	<i>Eremopyrum triticeum</i> (Gaertn.) Navski – Անապատասեզ ցորենանման
121.	<i>Phragmites australis</i> (Cav.) Trin. ex Steud. – Եղեգ սովորական
122.	<i>Poa bulbosa</i> L. – Դաշտավուկ սոխուկավոր
123.	<i>Puccinellia gigantea</i> (Grossh.) Grossh. – Անվողնուցուկ խոշոր
124.	<i>Puccinellia grosshemiana</i> V. Křecz. –Անվողնուցուկ Գրոսհեյմի
20.RUBIACEAE - ՏՈՐՈՆԱԶԳԻՆԵՐ	
125.	<i>Galium aparine</i> L. – Մակարդախտո կաչուն
21.TAMARICACEAE - ԿԱՐՄՐԱՆԱԶԳԻՆԵՐ	
126.	<i>Tamarix ramosissima</i> Ledeb. – Կարմարան ճյուղառատ կամ բազմաճյուղ

127.	T. octandra Bunge – Կարմրան ութառնեջ
22.TYPHACEAE - ԿԵՐՈՆԱԶԳԻՆԵՐ	
128.	Typha angustifolia L. – Կերոն նեղատերև
23.ULMUS - ԹԵՂԱԶԳԻՆԵՐ	
129.	Ulmus parvifolia-Թեղի մանրատերև
24.ZYGOPHYLLACEAE - ԶՈՒԳԱՏԵՐԵՎԱԶԳԻՆԵՐ	
130.	Tribulus terrestris L. – Տատաշ գետնատարած
25.ROSACEAE - ՎԱՐԴԱԶԳԻՆԵՐ	
131.	Filipendula vulgaris – Փրփրուկ սովորական
132.	Geum sp - Մարեմխոտ

«Որդան կարմիր» պետական արգելավայր

Հ/Հ	Ընտանիք, Ծառատեսակներ
Tamaricaceae-Կարմրանազգիներ	
1.	Կարմրան բազմաճյուղ
2.	Կարմրան ութառնեջ
Ulmaceae - Թեղազգիներ	
3.	Թեղի մանրատերև

5. «Ջերմուկի ջրաբանական» և «Հանքավանի ջրաբանական» պետական արգելավայրերի ֆլորայի և ֆաունայի ուսումնասիրությունների իրականացում, ջրավաք ավազակների վիճակի գնահատում՝

«Հանքավանի ջրաբանական» պետական արգելավայր. Շարունակվում են արգելավայրի ֆլորայի տեսակային կազմի ճշտումները՝ նախորդ տարում հավաքված նյութերի հիման վրա: Կատարված ուսումնասիրությունների հիման վրա կազմվել են ցուցակներ՝ անոթավոր բույսերի և ծառաթփատեսակների:

«Ջերմուկի ջրաբանական» պետական արգելավայր. Իրականացվում է նախորդ տարիների հավաքված նյութերի հավաքագրում: Ճշտվել են արգելավայրում աճող անոթավոր բույսերի և ծառաթփատեսակների կազմը:

6. «Զիկատար» պետական արգելավայրում ֆլորայի և ֆաունայի ուսումնասիրությունների իրականացում: Սերմնային վերականգնման ուսումնասիրություն ծառուտներում, վիճակի գնահատում՝

Կիրականացվեն ուսումնասիրություններ *Բոխու-Carpinus* և *Հաճաբենու-Fagus* սերմնային վերականգնման ուղղությամբ և տեսակային կազմի ուսումնասիրություն:

Կատարվել են աշխատանքներ տնկարուծում, դրվել են Գիհու- *Juniperus* կտրոններ, տնկվել են Տանձենու-*Pyrus*, Բարդու-*Populus*, Ձիակասկի-*Aesculus* տնկիներ:

Մաքրվել է պտղատու այգու տարածքը, էտվել են ծառերը:

7. Դենդրոպարկերում՝ Ստեփանավանի «Սոճուտ», Վանաձորի «Ժ. Սարուխանյանի անվան», Իջևանի «Դենդրոպարկ» Բերդի «Սորաններ» դենդրոպարկերում և «Ջրվեժ» անտառպարկում բնական ու ներմուծված ծառաթփատեսակների բազմազանության և ֆլորայի հետազոտում, տեսակային կազմի՝ տեղական և ներմուծված ծառաթփատեսակների համալրման միջոցառումներ և վիճակի գնահատում

- Ստեփանավանի «Սոճուտ» դենդրոպարկ**

Դենդրոպարկի ծառաթփատեսակների տեսակային կազմը փոփոխություն չի կրել: Դենդրոպարկը խնամված է, ավելի վաղ մեր բաժանմունքի աշխատակիցների կողմից դենդրոպարկ է տեղափոխվել Նարդոսի-*Lavandula*, Սանտոլինի-*Santolina* և

Հեյխերայի-Heuchera թփեր: Ցանվել են Գետնանոճու-Chamaecyparis սերմեր վերջիններս ծլել են: Դենդրոպարկում տնկվել են Մայրու-Cedrus տնկիներ: Վնասատուների դձև կատարվել է քիմիական պայքարի աշխատանքներ: Հնձվել է խոտը:

- **Վանաձորի «Ժ. Սարուխանյանի անվան» դենդրոպարկ**

Դենդրոպարկի տարածքը մաքուր էր և խնամված, ծառաթփատեսակների տեսակային կազմը պահպանված էր:

Դենդրոպարկ էր ներմուծվել և տրվել ծաղկային լուծումներ հետևյալ տեսակներով՝ Մատնունի-Potentilla, Ճանկխոտ-Ajuga, Նարդոս- Lavandula և շտամպ վարդի թփեր:

Գիտարշավի ընթացքում Սոճու-Pinus ծառուղում գրանցվեց մեկ թեքված սոճի և մեկ սոճի որի գագաթը կոտրվել էր:

- **Բերդի «Սորաններ» դենդրոպարկ**

Տարվում են աշխատանքներ դենդրոպարկի տեսակային կազմի ճշտման ուղղությամբ: Նախորդ տարում արձանագրվել էր, որ Բուդլեյա Դավիդի-Buddleia davidi-ի տեսակը չորացել է, Կազմակերպության ենթակայությամբ գործող «Ջրվեժ» անտառպարկի տնկարանից դենդրոպարկ է տեղափոխվել և տնկվել վերը նշած թփատեսակը: Դենդրոպարկ են տեղափոխվել Մոխրածաղիկ-Cineraria, Հեյխերա-Heuchera, Սանթոլին-Santolina, Կուսածաղիկ-Vinca, Իլենի-Euonymus վերջինիս գեղազարդ տեսքը ապահովվելու համար: Տոսախ-Buxus թփատեսակով ստեղծվել է կենդանի ցանկապատ:

Դենդրոպարկում տարվում են խնամքի և տարածքի մաքրման աշխատանքներ:

Ձեռքի սրսկիչով կատարվել է քիմիական պայքարի աշխատանքներ: Հնձվել և հավաքվել է խոտը: Դրվել են Տոսախ-Buxus կտրոններ:

- **Իջևանի «Դենդրոպարկ»**

Կատարվել է ուսումնասիրություն Իջևանի «Դենդրոպարկ»-ի վարձակալված տարածքում:

«Կանաչ սիմֆոնիա» ՍՊԸ-ի կողմից վարձակալված տարածքում արձակագրվեց ընկած ծառեր, որոնք համարակալվել և արձանագրվել էին որպես չորացած ծառեր՝ վերջին գարնանային ստուգումների ժամանակ: Տարածքում չէին տարվել խնամքի աշխատանքներ, խոտը հնձված չէր:

«Իջևանի գինու, կոնյակի գործարան» ՓԲԸ-ի վարձակալված տարածքում ևս արձանագրվեց ընկած ծառեր: Տարածքի խոտը հնձված չէր: Ծառաթփատեսակների տեսակային կազմը պահպանված է:

Հավաքված հերբարումների հիման վրա ճշտվում են դենդրոպարկի տեսակային կազմի ցուցակները:

- **«Ջրվեժ» անտառպարկ**

Անտառպարկի տարածքում տարվում են աշխատանքներ տեսակային կազմի պահպանման և հարստացման ուղղությամբ: Անտառպարկի տեսակային կազմի հարստացման նպատակով 2024 թվականին ներմուծված նոր՝ Սոճազգիների Pinaceae ընտանիքին պատկանող Մայրի ատլասյան-Cedrus atlantica, Սոճի Արմանդի-Pinus Armandii և Վարդազգիների Rosaceae ընտանիքի, Կերիա ճապոնական-Kerria japonica (L.) D ծառաթփատեսակների մոտ նկատվել է աճի դրական դինամիկա:

Ցանված Սոճի Արմանդիի – Pinus Armandii և Սոճի էլդարյանի - Pinus eldarica MedW. սերմերերը ծլել են:

Սեքվոյայի – Sequoia սերմնաբուսակները գտնվում են լավ վիճակում:

Կազմակերպության Գիտության և էկոտուրիզմի զարգացման բաժանմունքի աշխատակիցների և Հայաստանի Գիտությունների ազգային ակադեմիայի Կենդանաբանության և հիդրոէկոլոգիայի գիտական կենտրոնի միջատաբանության և բնահողի կենդանաբանության լաբորատորիայի մասնագետների համագործակցության շրջանակում «Ջրվեժ» անտառպարկում իրականացվել են հիվանդությունների և վնասատուների հայտնաբերման ու ուսումնասիրության աշխատանքներ: Վերցվել են փորձանմուշներ լաբորատոր պայմաններում ստուգելու համար: «Ջրվեժ» անտառպարկում տեղադրվել է միջատաբանական որսաթակար:

Անտառապարկի տարածքում որոշ մշտադալար և տերևաթափ տեսակներ պայմանավորված ջրի պակասով ճնշված են, մի քանի ծառեր չորացել են:

Գարնանը անտառապարկում տնկվել են Օճառածառի-Sapindus, Բարդու-
Populus, Գիհու-Juniperus, Բադրջուկի (հիբիսկուսի)-Hibiscus տնկիներ:

Հիվանդություններով և վնասատուներով վարակված օջախներում կատարվել են քիմիական պայքարի աշխատանքներ: Հնձվել է ճանապարհամերձ հատվածների խոտը: Մասնակի վերանորոգվել է ոռոգման ջրագծերը, հունիսին անտառապարկի տարածքը ոռոգվել է:

Սոճի Արմանդի – Pinus Armandii

Սոճի էլդարյան - Pinus eldarica

Սեքվոյա – Sequoia

«Արգելիցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ-ի
տնօրենի ժ/պ

Արսեն Միրզոյան

Կատ.

Գիտության և էկոտուրիզմի զարգացման բաժանմունքի պետ՝ Հայարիկ Գրիգորյան

Գիտական աշխատող՝ Սոնա Վարդանյան

Էկոտուրիզմի մասնագետ - գիտական աշխատող՝ Սոնա Վարդանյան